

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АБРЕВІАТУР В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Дана стаття присвячена перекладу абревіатур, що є одною з головних проблем у перекладацькій діяльності. Оскільки у наші дні скорочення часто застосовуються в усній та письмовій мовах, щоб уникнути помилок, слід приділяти особливу увагу їх перекладу.

Ключові слова: абревіатура, переклад, скорочення, усна і письмова мова, культурні особливості, вихідний текст, мову перекладу.

Скорочення — це, у першу чергу, узагальнення. Для повної форми слова чи словосполучення, які набрали скороченого вигляду, обов'язковими були висока частотність та популярність вживання або складність структури. Більшість скорочень, які ми вживаємо, утворені від добре знайомих аналогій. Окремі скорочення пройшли довгий шлях розвитку і морфологічно змінилися настільки, що їхні стосунки з початковою формою можна встановити лише етимологічно. Це стосується таких запозичень як *chart-card-charta-chartia*, відповідно «чарт, фрахтовка човна.»

Скорочення до певної міри — це редукція слова до однієї з його частин, причому повна форма може втрачати початок, середину або кінець. Щодо форми скороченої частини, розрізняють три типи скорочень: кінцеве (апокопу), серединне (синкопу) і початкове (афезу) [9, с. 23]. Серед наведених типів переважає апокопа, особливо в англійській мові, де наголос падає на останній склад: *incl.* — including — включно; *exc.* — except — за винятком; *admin.* — administration — адміністрація, управління; *app.* — appendix — додаток; *Nov.* — November — листопад; *Dir.* — Director — директор; *Corp.* — Corporation — корпорація; *cont.* — contents — зміст; *anal.* — analysis — аналіз.

Менш численні скорочення, в яких залишається кінцева частина відповідного прототипу: *fend* — defend — захищати; *story* — history — історія.

Скорочення, у яких спрощується серединна частина форми складають слова, що зберігають кінцевий приголосний: *acct.* — account — рахунок; *amt.* — amount — сума, кількість, величина; *Dept.* — department — департамент, відділ; *mkt.* — market — ринок; *Ltd.* — limited — з обмеженою відповідальністю; *gds.* — goods — товари, вантаж; *regd.* — registered — зареєстрований [9, с. 12].

Існують нечисленні випадки скорочень-комполітів та скорочень на рівні фрази: *Plc* — public limited company — громадська компанія з обмеженою відповідальністю; *mod cons* — modern conveniences — сучасні комунальні зручності; *hi-fi* — high fidelity — високо надійний; *non-profit making organization* — некомерційна організація [3, с. 5].

Численні назви офіційного характеру, особливо назви міжнародних організацій (соціальних, урядових, промислових, торговельних, військових) часто скорочуються. Явище викликано складністю і синтаксичною розгалуженістю самих назв: *CIA* (Central Intelligence Agency) — ЦРУ (Центральне розвідувальне управління); *EEC* (European Economic Community) — ЄС (Європейська економічна спілка); *AMA* (American Medical

Association) — AMA (Американська медична асоціація); ACARD (Advisory Council for Applied Research and Development) — Дорадча рада з питань прикладних досліджень та розвитку; ASTMS (Association of Science, Technical and Managerial Staff) — Асоціація наукових, технічних та управлінських працівників.

Крім того, скорочуються усі назви штатів США. Ці скорочення суто графічні, як і назви авеню і бульварів: *Fla.* — *Florida* — *штат Флоріда*; *Tex.* — *штат Техас*; *D.C.* — *District of Columbia* — *округ Колумбія*.

Ці назви скорочуються лише на письмі, проте в усному мовленні вони вимовляються повністю, як і *скорочення ave.* — *avenue*-авеню; *bould.* — *boulevard* — бульвар.

Графічні скорочення — це символи, які використовуються на письмі замість слів і словосполучень. В усному мовленні їм відповідають слова або словосполучення з повною основою [11, с. 46].

Властиві англійській мові і скорочення, в яких перший компонент звужено до початкового ініціала, а другий вживається повністю: *U-boat* — *underwater boat* — підводний човен.

Службові слова, як правило, не скорочуються, за винятком сполучника “*and*”, що зводиться до позначення &. Прийменники загалом зберігаються: *C-in-C* — *commander-in-chief*; *c-to-c* — *center-to-center*.

Скорочення (переважно іменникові), що часто трапляються в усній і писемній мові, виконують у реченні певну синтаксичну функцію і набувають граматичних закінчень: *profs* — *professors*; *docs* — *doctors*.

Вони можуть вживатись з означеним або неозначеним артиклем — *a cap*, *the UNO*, *the USA*, а також здатні набувати закінчення родового відмінка (*prof's explanation*).

Коли початкові літери скорочень подвоюються, вони означають множину: *ll* — *lines*-рядки; *pp* — *pages* — сторінки.

Процес утворення скорочень досить активний, і їх кількість постійно зростає внаслідок розширення сфери комунікації (факс, телекс, інтернет) та прагнення до економії часу, стислості та чіткості.

Повне розуміння скорочених лексичних одиниць можливе лише при наявності глибоких знань про предмет, якому присвячений певний текст, а також у тому випадку, коли читач завчасно знає про використання певних скорочень у тексті. Тим не менш, ознайомленість з основними закономірностями абрєвіації та принципами утворення скорочень значно полегшує задачу розуміння перекладу скорочень [5, с. 42].

При роботі зі скороченнями широко використовується термін «розшифрування», який зазвичай розуміють як: 1) процес встановлення корелята (нескороченої форми); 2) значення самого кореляту конкретного скорочення [1, с. 20–21].

Проте значення скорочення не завжди співпадає зі значенням корелята. Тому термін «розшифрування» — не тільки встановлення кореляту, але й визначення значення певного скорочення в конкретному тексті.

Для розшифрування скорочень вживаються наступні методи:

1. Аналіз контексту.

У більшості випадків скорочення при першому його вживанні в певному тексті зазвичай супроводжується розшифруванням. Тому, якщо характер роботи вимагає ознайомлення не з першим, а з наступними розділами тексту і в них виявлено невідомі скорочення, необхідно проглянути попередні розділи тексту, особливо важливо ознайомитися з усім текстом, якщо

розшифрування абрєвіатури не вказане. Наприклад, при перекладі тексту комп'ютерної галузі може виникнути ситуація, коли скорочення може мати декілька значень:

The major advantage of DNS (Domain Name System) is that domain names stay the same even when IP addresses change, and so the domain name servers can transparently take care of the mapping. — Основною перевагою системи доменних імен є те, що навіть при зміні ай-пі адреси доменні імена залишаються незмінними, і таким чином сервери доменних імен можуть чітко виконувати функцію перетворення даних [5, с. 7; 8, с. 18].

2. Використання словників скорочень та інших допоміжних матеріалів та довідників. Хоч встановлення значення скорочення за допомогою словника може здатися на перший погляд найнадійнішим та ефективним способом, насправді тут існує ряд обмежень та недоліків. Оскільки скорочення відносять до числа найрухоміших елементів лексики, словники скорочень втрачають свою актуальність значно швидше, ніж будь-які інші лінгвістичні словники. У зв'язку з цим, у сучасній літературі можна зустріти немало скорочень, які ще досить не знайшли відображення в словнику. При роботі зі словником слід пам'ятати наступне: а) перш ніж звертатися до словника, слід попередньо встановити відповідно до контексту, до якої галузі знань відноситься скорочення; б) для правильного перекладу необхідно мати в розпорядженні білінгвістичний загальний та термінологічні словники; в) одномовні словники містять лише пояснення, а це може призвести до помилки [5, с. 14–17].

3. Аналіз структури скорочень.

Цей метод дійсний лише для скорочень зі складною структурою. В склад скорочень можуть входити не лише літери, а й додаткові знаки — крапки, лінії тощо. Для правильного розшифрування таких скорочень необхідно знати їх функції в тексті. Наявність крапки чи її відсутність, як правило, не впливає на значення скорочення. Лінія ж може виконувати ряд функцій: а) означати межі слів та частини слова (C\L — centerline — осьова лінія, A\W area width — ширина зони); б) замінює прийменники та сполучники (U\S — unserviceable — непридатний для експлуатації); в) давати додаткову інформацію до основної частини (DSC\O Deputy Chief of Staff Operations — замісник голови штаба з оперативних питань).

В круглих дужках завжди міститься додаткова інформація до основної частини скорочення. Дефіс зазвичай означає межі слів та словосполучень в кореляті [10, с. 5–8].

4. Використання аналогій.

Використання аналогій пов'язано з аналізом структури скорочення і живається як допоміжний метод, оскільки може забезпечити лише приблизне розуміння скорочення. В принципі аналіз контексту є необхідною умовою розуміння будь-якого тексту, використання методу аналогії вимагає аналізу структури речення, тому на практиці не можна уникнути використання комбінації із вказаних методів.

Для правильного перекладу необхідно дотримуватися якої-небудь системи міжнародної транскрипції або міжalfавітної відповідності. Але єдиної системи таких відповідностей на сьогоднішній день не існує. Тільки в США діють, принаймні, два різних принципи перекладацької транскрипції: the Library of Congress System та the Russian Translation Project of the American Council of Learned Societies. Кілька різних підходів існує у Великобританії: так названа Liverpool scheme (British Academy system) і the University Teachers of Russian and Slavonic Languages' system. Барато авторів «коригують» ці системи через ті або інші, найчастіше емоційно-оцінні, міркування. Зміни, втім, стосуються лише частковостей; основна частина відповідностей зустрічається досить

регулярно [2, с. 2–10]. Якоїсь певної закономірності щодо вибору між перекладом та транскодуванням скорочень немає; однак слід зауважити, що існує тенденція до транскодування англійських широковживаних скорочень, що позначають важливі міжнародні організації, агентства, об'єднання, корпорації тощо [11, 15]:

ICAO (International Civil Aviation Organisation — ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації),

NATO (North Atlantic Treaty Organization) — НАТО,

IMCO (Intergovernmental Maritime Consulting Organization) — ІМКО (Міжнародна морська консультативна організація),

IUPAC (International Union of Pure and Applied Chemistry) — ІОПАК (Міжнародний союз теоретичної і прикладної хімії).

Цікавим прикладом транскодування є англійське скорочення ІМНО. Воно походить від фрази *In my humble opinion* — на мою скромну думку, однак навіть в україномовних конференціях і форумах це скорочення часто вживається без перекладу, як іменник середнього роду чи вставне слово — *Імхо*. Транскодування також можна і повну вихідну форму відповідного скорочення. Наприклад:

CAT — Катерпіллар (американська компанія, що виробляє шляхобудівні машини та дизельні двигуни),

AP — (агентство) Асошиейтед прес.

Такий спосіб використовується взагалі досить рідко, перш за все тоді, коли скорочення позначає компанію або інше підприємство і його відповідник у вигляді скорочення або повної форми відсутній у мові перекладу [3, с. 5–10].

Абревіація стала останнім часом одним з найбільш продуктивних способів поповнення словникового складу багатьох мов. Число скорочених лексичних одиниць у розвинених мовах становить десятки тисяч. Проблема абревіації привертає все більшу увагу лінгвістів. Широке використання найрізноманітніших скорочень — це свого роду відповідь мови на те, що відбувається у світі науково-технічної революції. Не дивно, що найбільш інтенсивно абревіація використовується саме для поповнення лексики нових, що бурхливо розвиваються галузей науки та техніки, а саме: космонавтики, ракетної справи, радіоелектроніки, ядерної енергетики, програмування і т.д. Абревіація викликає чимало проблем з точки зору теорії словотворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика [Текст] / И. С. Алексеева. — СПб: Союз, 2001. — 288 с.
2. Горшунов Ю. В. Прагматика аббревиатуры. М-во образования РФ, Моск. пед. гос. ун-т [Текст] / Ю. В. Горшунов. — М.: Прометей, 1999. — 290 с.
3. Technical Writing Style Guide, Rubens, Philip. 2nd ed. New York: Routledge, 2005. — 544 с.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение [Текст] / В. Н. Комиссаров. — М.: Высшая школа, 2002.
5. Кабакчи В. В. Практика англоязычной межкультурной коммуникации [Текст] / В. В. Кабакчи. — СПб.: Союз, 2004. — 224 с.
6. Шаповалова А. П. Аббревиация и акронимия в лингвистике [Текст] / А. П. Шаповалова. — Рост. гос. пед. ун-т., Ростов-на-Дону: Изд-во РГПУ, 2003.

7. Яшков П. А. Особливості перекладу аббревіатур [Текст] / П. А. Яшков. — К., 2005 р.
8. Гинзбург Р. З., Хидекель С. С., Князева Г. Ю., Санкин А. А. Лексикология английского языка [Текст]. Высшая школа, 1979. — 269 с.
9. Борисенко И. И., Евтушенко Л. И. Английский язык в международных документах и дипломатической корреспонденции [Текст]. — К.: Вища школа, 1992. — 343 с.
10. Єнікєєва С. М. Скорочення слова як механізм формотворення та словотворення в сучасній англійській мові [Текст] // Вісник Запорізького державного університету. Серія: Філологічні науки. — Запоріжжя, 2006. — №2. — С. 11–14.
11. Jean Tournier Précis de lexicologie anglaise. — Paris : Nathan, 1991.

Данкевич Т., преподаватель англ. языка,
Киевский национальный лингвистический университет, Киев

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АББРЕВИАТУР В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Данная статья посвящена переводу аббревиатур, которые являются одной из главных проблем в переводческой деятельности. Поскольку в наши дни сокращения часто применяются в устной и письменной речи, следует уделять особое внимание их переводу для того, чтобы избежать ошибок.

Ключевые слова: аббревиатура, перевод, сокращения, устная и письменная речь, культурные особенности, исходный текст, язык перевода.

Dankevych T., lecturer of English
Kyiv national linguistic university, Kyiv

PARTICULARITIES OF TRANSLATING ABBREVIATIONS IN ENGLISH

This article is dedicated to translating abbreviations which are one of the main difficulties in translation process. As nowadays shortenings are most commonly applied in speaking and writing one should pay serious attention to their translation in order to avoid errors.

Key words: abbreviation, shortenings, target language, linguistics, linguistic studies, patterns, translating abbreviations, common international acronyms, culture, reformulation, speaking and writing, source, target language.